

Konstytucja Watykanu: Ustawa Zasadnicza Państwa Miasta Watykan oraz inne akty ustrojowe, wstęp i oprac. Franciszek Longchamps de Bériér, Marek Zubik, Warszawa: Wydawnictwo Sejmowe 2008, ss. 112.

Konstytucja Watykanu jest kolejną z nielicznych w Polsce publikacji traktujących o problematyce prawno-ustrojowej najmniejszego państwa świata. Tytuł wzbudza pewne nieścisłości, gdyż na pierwszej stronie pojawia się jego pełna wersja: *Ustawa Zasadnicza Państwa Miasta Watykan oraz inne akty ustrojowe*, co może Czytelnikowi sugerować, jakoby zbiór tych dokumentów był konstytucją „państwa papieży”. Autorami części wstępnej oraz wyboru i tłumaczenia tekstów źródłowych są: ks. dr hab. Franciszek Longchamps de Bériér oraz dr hab. Marek Zubik. Pierwszy z nich jest specjalistą w dziedzinie prawa rzymskiego i wykładowcą Uniwersytetu Jagiellońskiego, natomiast drugi w 2010 r. został wybrany na sędziego Trybunału Konstytucyjnego oraz jest ekspertem z prawa konstytucyjnego wykładającym na Uniwersytecie Warszawskim.

Na początku publikacji występują prawno-terminologiczne rozważania pojęć „Watykan” i „Stolica Apostolska” oraz geneza Państwa Miasta Watykan. W dalszej części dokonano interpretacji wybranych aktów prawnych i instytucji w tym państwie. Większą część opracowania zajmuje analiza pozycji ustrojowej papieża i jego relacji z innymi istotnymi elementami systemu politycznego Watykanu. Wyjaśniono kompetencje biskupa Rzymu w ramach elekcji następcy, tworzenia prawa, egzekutywy i jurysdyktury. Głównym punktem odniesienia autorów jest analiza instytucjonalno-prawna Ustawy Zasadniczej Państwa Miasta Watykan z 26 listopada 2000 roku, której przypisano rolę quasi-konstytucji państwowej. Poruszono także kwestie szczególnego charakteru obywatelstwa watykańskiego oraz symbolom państwa papieży. Pozostała część zawiera wspomnianą Ustawę Zasadniczą i inne akty ustrojowe. Natomiast w aneksie zaprezentowano zestaw wybranych aktów normatywnych oraz poczet wszystkich następców św. Piotra. Zamiarem Autorów było usystematyzowanie elementów ustroju politycznego Watykanu w oparciu o najważniejsze akty prawne, które miałyby spełniać rolę Konstytucji.

Określenie mianem Konstytucji zbioru z wybranych aktów normatywnych należy uznać za pewne uproszczenie. Brakuje nawiązania do soborów powszechnych – I i II Watykańskiego, które określiły obecną pozycję ustrojową papieżstwa względem innych instytucji¹. Przedstawiono fragmenty obowiązującego Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. jako źródła prawa (s. 26-27) w oparciu o treść fragmentów Ustawy o źródłach prawa z 7 czerwca 1929 r., jednak bez refleksji nad tym, iż te źródła prawa mają także swoje źródła – prawo Boskie (*ius propositum*), czyli prawo naturalne i pozytywne; prawo kościelne

¹ Zob. W. Kacprzak, M. Sitarz, *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, Lublin: Wyd. KUL 2006, s. 18 nn.

(*ius constitutum*) oraz prawo przyjęte od innego ustawodawcy ludzkiego (*ius receptum*)². Ponadto powyższa ustawa określa źródła prawa przedmiotowego, co zostało pominięte w tekście (s. 26-27). Ma to związek z ideą i sensem istnienia Państwa Miasta Watykan, które ma pełnić służebną rolę wobec Stolicy Apostolskiej³, czego Autorzy opracowania nie określili w jednoznaczny sposób (s. 6-7), mimo iż zawarli informacje traktujące o postanowieniach Traktatu Laterańskiego z 11 lutego 1929 roku (s. 3-4). Walorem publikacji jest zaprezentowanie dodatkowych treści powiązanych z główną problematyką. Świadczyć o tym może fragment o uwarunkowaniach prawnych symboliki Watykanu: godła, flagi, hymnu i jednostki monetarnej (s. 30-31), przy zachowaniu stosownych proporcji objętościowych w tekście.

W przedmiocie wybranej literatury Autorzy zastosowali podział chronologiczny tekstów aktów prawnych z podziałem na grupy z rokiem wejścia w życie, w których występuje klasyfikacja alfabetyczna. Ten zabieg pozwolił usystematyzować zbiór dokumentów. Pozostałych pozycji i opracowań w znacznej liczbie nie ujęto, co częściowo usprawiedliwia zakres objętości publikacji oraz brak szerszych rozważań naukowych w Polsce wokół tematyki ustroju Watykanu. Brakuje większej liczby literatury obcojęzycznej, co dałoby szerszą perspektywę rozważaniom na temat systemu politycznego Watykanu.

Struktura pracy ma charakter uporządkowany, ujęty w odrębne aspekty badawcze. Autorzy podzielili wykaz aktów prawnych na główne (m. in. Ustawa Zasadnicza) i dodatkowe (np. Kodeks Prawa Kanonicznego). Zastosowanie takiej hierarchii może budzić wątpliwości, ponieważ KPK zalicza się do źródeł prawa, które wynikają z prawa Stolicy Apostolskiej, będącej instytucją nadrzędną wobec Państwa Watykan. Metodologia pracy była uzależniona od jej niewielkiej objętości, co miało istotny wpływ na pominięcie kilku wyżej wymienionych kwestii.

Oceniając walory naukowe publikacji należy podkreślić jej niewątpliwe znaczenie w badaniach nad kwestiami ustrojowymi Państwa Miasta Watykan. Usystematyzowany układ tekstu nie wzbudza zastrzeżeń (poza hierarchią zawartości aneksu), również poprawność tekstowo-językowa jest na właściwym poziomie. Niekorzystne wrażenie sprawia niezbyt obszerna literatura. Głównym walorem *Konstytucji Watykanu* jest jej syntetyczny charakter.

Paweł Bańka
Wydział Politologii UMCS

² Zob. W. Jakubowski, ks. M. Stolarczyk, *Ustrój Kościoła Rzymskokatolickiego. Wybrane zagadnienia instytucjonalne*, Warszawa 2002, s. 22.

³ Zob. W. Jakubowski, *Podstawowe akty ustrojowe Państwa Miasta Watykańskiego*, Pułtusk-Warszawa 2004, s. 27 nn.